

HUBERT KAMIL GUZIK: ARCHITEKTURA A FEMINISMUS V ČESKOSLOVENSKU 1. POLOVINY 20. STOLETÍ

DISERTAČNÍ PRÁCE POSUDEK OPONENTA

„Zájem o tuto problematiku (studia rodu a ženská studia – pozn. V. Cz.) v Česku nicméně stále není doprovázen teoretickou reflexí: chybí zde originální akademické práce, které by nejen (...) aplikovaly postupy studií rodu na konkrétní historické jevy, ale také by diskutovaly o těchto postupech z všeobecnějšího hlediska humanitních věd“¹, napsal v roce 2005 Hubert Guzik v recenzi knihy Martiny Pachmanové *Neznámá území českého moderního umění: Pod lupou genderu*. Disertační práce, kterou dnes předkládá k obhajobě, tento deficit umenšuje způsobem dosti podstatným, aniž by přitom její prioritou byla uváděná diskuse. Je přítomna a je přítomna daleko více *před textem* než v něm samém.

Předkládaná práce by samozřejmě měla zůstat jediným předmětem oponentova hodnocení. Guzikova disertace je ale specifická v tom, že naprostá většina jejího textu byla v posledních šesti letech publikována v podobě tři samostatných studií. Již samotný fakt otištění v prestižní revui *Umění* jednoznačně indikuje jejich úroveň. Každou z nich jsem četl s mimořádným zaujetím a každou již po prvním přečtení považoval za cenný přínos historiografii architektury a jejího kulturního a společenského kontextu a zároveň za přitažlivé exemplum možností genderově orientovaného bádání, již nezatíženého domácími permanentními začátečnictvím a průkopnictvím. Čtení rozložené v čase, v dvouletých intervalech, je samozřejmě jiné, než čtení studií koncentrovaných v knižním formátu jednotného díla, kde slábne kontext aktuálního vnějšího a dosud rozptýlené elementy vytvářejí vnitřní kontext jeden druhému. Byl jsem proto zvědav, jak Guzikovy studie obstojí při takovém čtení, zda budou při své autonomii schopny složit kompaktní celek díla. Nové čtení mě překvapilo intenzivním pocitem, že až ono je správné, že to bylo naopak: Tři auto-

¹ GUZIK, Hubert. Martina Pachmanová: *Neznámá území českého moderního umění: Pod lupou genderu*. *Umění*. 2005, roč. 53, č. 5, s. 527-530, s. 527-528.

nomní studie neskládají celek nového díla, ale celistvé dílo bylo rozloženo na tři autonomní studie k předběžné publikaci. Souvislým čtením naplno vynikla konzistence a metodologická vyspělost Guzikova přístupu i komplexnost a systematičnost, s nimiž se zmocňuje svého předmětu.

Velmi cenným metodologickým rozměrem předložené práce, jehož artikulace se ocitla převážně *před textem*, je chápání tématu feminismu a architektury nejen v historickém čase předmětu, ale také v čase vývoje jeho genderově a feministicky orientovaného výzkumu. Autor to formuluje velmi pregnantně: „*Saháme-li v předkládaném výzkumu raději k okruhům témat aktuálních před genderovou revolucí osmdesátých a devadesátých let, vyplývá to z našeho hlubokého přesvědčení, že jedním z hlavních následků nelehkého vztahu feminismu a akademie v podobě akademických gender studies je jakési zastření imanentní vlastnosti feminismu – totiž toho, že byl vždy především aktivním a politickým aktérem. Opuštění projektů a sociálních aktérů materiálního feminismu ve prospěch otázek identity, touhy či paměti nazíraných pomocí psychoanalýzy a poststrukturalismu mělo zajisté své četné důvody. Mezi ně patřilo i to, že zájem o materiální feminismus vycházel nejčastěji z marxismu, a tak byl vůči otázkám identity a sexuálního rozdílu poměrně imunní. Zároveň s materiálním feminismem se však na okraji zájmu historiků a historiků umění ocitlo i to, co feminismus pojilo s moderním národním státem, jeho politickými institucemi, civilizačními modely a – chtě nechtě – i třídní dynamikou. Dosavadní výzkumy českého výtvarného umění první poloviny 20. století v marginalizaci či ‚privatizování‘ politického rozměru feminismu tento proces zdá se opakuji.“ (s. 20 předložené práce).*

Prostor autorova výzkumu vymezují póly institucionalizovaného československého feminismu, domácího hnutí nové architektury a modernizační agendy československého státu. Uchopení československého feminismu na úrovni aktuální společenskovední produkce a soustředění na liberální feminismus, reprezentovaný především Ženskou národní radou, otevřelo nové možnosti pochopení vztahů feminismus – stát a jimi daných modifikací vazeb k nové architektuře. Dosud okrajová témata, „*diskuse na pomezí politiky a architektury, vedená architektonickými laiky z feministických a technických kruhů*“ (s. 62) a taylorizace individuální domácnosti, se, posunuta do centra pozornosti, ukázala jako velmi plodná.

Osobně si zvláště cením toho, že autor neomezil záběr svého výzkumu na meziválečnou periodu a zahrnul i stále minimálně poznané období 1945 – 1948. Mimořádný je například výtěžek analýzy prak-

ticky zapomenuté knihy Josefa Vydry *Nové povolání průmyslové útvornictví*. Důkladně podložené zjištění, „že to byla právě feministická tradice, co přímo ovlivnilo architekturu v násilně přerušném období formování československé varianty socialismu po roce 1945, tedy ve chvíli, kdy jak feminismus, tak architektonická avantgarda nově definují svůj vztah ke státu a jeho programu modernizace“ (s. 62 – 63), pokládám za jedno z nejcennějších, není ovšem ve své novosti v celku práce nikterak osamoceno.

Mezi kontexty, do nichž předložená práce vstupuje, vládne harmonie. Jestliže je inspirativní pro historika umění stejně, jako dejme tomu pro kulturního antropologa, beze zbytku naplňuje i rozměr, který autor v úvodu skromně exponuje vírou, „že i pro domácí feministické bádání může být tato práce přínosem, a to díky jakémusi doplnění feministického dějepisu umění v Čechách o hlas, který na dějiny nazírá také drobnohledem starších – a zde právě nově ověřovaných – témat a přístupů.“ (s. 21)

Neubývá textů, které reprodukují a zmnožují bolestný paradox amúzického psaní o věcech múzických. Považuji proto za důležité zdůraznit, že Guzikův text touto chorobou netrpí a autorova nemalá invenčnost a kreativita badatelská má adekvátní pendant literární. Taková práce s texty, na jaké kolega Guzik postavil svou studii, je náročná také úkolem snoubení jejich jazykové matérie s aktuálním jazykem věd, v jejichž médiu se s nimi nakládá. I tento úkol byl zvládnut s výsledkem suverénním a elegantním.

Předložená disertace Huberta Guzika je z rodu prací, které činí krajně obtížnou pozici oponenta. Nevidím jediného důvodu ke kritickým výtkám, nenacházím polemických míst. Kdybych mohl roli oponenta vyměnit za jinou, za roli lektora či redaktora dobrého vědeckého nakladatelství, neváhal bych text bez dalších úprav doporučit ke knižnímu vydání.

Disertační práci Huberta Kamila Guzika *Architektura a feminismus v Československu 1. poloviny 20. století* mohu proto jako dílo vědecky zralé, perfektně vystavěné, kultivovaně napsané, objevné a inspirativní **plně doporučit k obhajobě.**

PhDr. Vladimír Czumalo, CSc.